

Η ευγενής μας τύφλωση

Του ΘΟΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τον Δεκέμβριο του 1893, ο πρωθυπουργός Χαρίλαος Τρικούπης εμφανίστηκε στην Βουλή και ανακοίνωσε στο έθνος ότι, δυστυχώς, επτωχεύσαμεν. Ή κώρα μπήκε σε μια οικονομική επιτήρηση από τους πιστωτές της, π. οποία πάντως δεν ήταν κανονικό «μνημόνιο». Αντ' αυτού, ο Τρικούπης πρότεινε μια σειρά από διαρθρωτικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στο κράτος για την περιστολή των δαπανών.

Ο λαός είχε άλλη άποψη.

Αξιωματικοί του στρατού έστησαν μια οργάνωση που ονομάζόταν Εθνική Εταιρεία και άρχισαν να υποδαυλίζουν το αλυτρωτικό πνεύμα του πλήθους, μορφοποιώντας μια εντελώς διαφορετική αντίδραση στην κρίση. Η ιδέα τους ήταν η εξής: Αντί για μεταρρυθμίσεις και μείωση των δαπανών (και άρα των μισθών τους), η Ελλάς έπρεπε να επιστρατεύσει μια μαγική και σχεδόν ανώδυνη λύση, π. οποία θα επέστρεφε την κώρα στην ευημερία. Οχι, δεν θα έσκιζαν τους δανειστές. Ήταν πιο άγριες εποχές. Θα κάναν πόλεμο κατά της Τουρκίας, με αφορμή το θέμα της Κρήτης.

Η αντιπολίτευση Δηλιγιάννη εισέπραξε την αγανάκτηση του λαού και την υιοθέτηση, κι έτσι στις εκλογές του 1895 ο Τρικούπης κατατροπώθηκε και ο αλυτρωτικός λαϊκισμός θριάμβευσε. Ο πόλεμος που ήρθε δυο χρόνια μετά ήταν σύντομος και σχετικά αναιματος. Η τραγελαφική ήττα φόρτωσε την Ελλάδα με επιπλέον χρέος (πολεμικές αποζημιώσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία) και μιαν αναπόφευκτη Διεθνή Οικονομική Επιτροπή, που έστησαν η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρωσία (τρόικα!).

Ακολούθησαν ο «εθνικός διχασμός», η Μικρασιατική καταστροφή και, τελικά, το 1932, το αναπόφευκτο: Πτωχεύσαμε πάλι.

Γιατί δεν μάθαμε τίποτα από την πτώχευση και το '97; Τι ερώτηση είναι αυτή. Μα, δεν κάναμε τίποτε λάθος. Φταιγγαν οι ξένοι. Ενα βιβλίο του ιστορικού Γιάννη Γιανουλόπουλου, που περιγράφει την ιστορία της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής από τα προεόρτια του 1897 μέχρι τη Μικρασιατική καταστροφή, έχει τίτλο «Η ευγενής μας τύφλωση» (εκδόσεις Βιβλιόραμα), από δημοσίευμα της εφημερίδας «Σάλπιγξ» της Λεμεσού που, στις 14 Ιουνίου του 1897, κατακεράυνωντες την «εκπορνευθείσα υπό του συμφέροντος Ευρώπην» επειδή δεν επενέβη για να σταματήσει την Ελλάδα, παρ' όλο που έβλεπε «πού θα έφερεν το Ελληνικόν

Έθνος η ευγενής του τύφλωσης».

Σήμερα, μόνο χολερικοί μισάνθρωποι εύχονται να «χάσει» στις τρέχουσες και κρίσιμες διαπραγματεύσεις η κυβέρνηση μας, να πολτοποιήσει τη Μέρκελ τον Βαρουφάκη, να στραγγαλίσει τις τράπεζές μας η ΕΚΤ και άλλες τέτοιες καταστροφές. Κανένας Έλληνας δεν ήθελε να χάσουμε το 1897. Και τότε, όμως, όπως και τώρα, τόσο οι ψηφοφόροι όσο και το πολιτικό μας προσωπικό φαίνεται να αντιδρούν σε μια δύσκολη και περίπλοκη κατάσταση με τον ίδιο τρόπο: Υπακούοντας στο συναισθήμα και πετώντας την μπάλα στην εξέδρα. Σήμερα, αν εξαιρέσουμε τους νεοναζί και κάτι άλλους παλαιούς και ψεκασμένους, δεν υπάρχουν αλυτρωτικά όνειρα και επιθετικές ονειρώξεις, τα οποία αυτά και μας φαίνονται κάπως πρωτόγονα. Άλλα φανταστείτε τους ανθρώπους του 2110, που θα διαβάζουν τα δικά μας τα καμώματα. Τι θα καταλαβαίνουν; Τι άλλο παρά τη διαχρονική μας αφοσίωση στον λαϊκισμό, την αλλεργία στις μεταρρυθμίσεις, την ανυπακοή στη λογική ή το κοινό, πολύπλοκο συμφέρον και την παράλογη πίστη στα πάντα διαθέσιμα, απλόχερα προσφερόμενα από υποψήφιους κυβερνήτες, εύκολα, μαγικά όνειρα. Αυτοί εδώ θα διαπραγματεύσουν καλύτερα από τους προηγούμενους, κι αν πετύχουν επιμήκυνσην ενός χρέους που ούτως ή άλλως δεν πληρώνεται κι ένα μνημόνιο με άλλο όνομα, όλα καλά θα είναι, θα επιστρέψουμε μαγικά στην Ελλάδα του 2009 ή στην Ελλάδα του 1931 ή στην Ελλάδα του 1892, με αξιοπρέπεια και την μπάλα στην εξέδρα, κι άμα δεν γίνει, θα φταίνε οι ξένοι. Άλλα δεν θα είναι άλλα καλά.

Γιατί καμία από εκείνες τις Ελλάδες δεν είχαν θεσμούς που να λειτουργούν, πολίτες που να τους σέβονται, νόμους που να εφαρμόζονται. Αυτά είναι πράγματα δύσκολα, χρειάζονται μεταρρυθμίσεις συγκεκριμένες μαργαδαίες, με κόστος. Εδώ, κανένας δεν τις υπόσχεται, κανείς δεν τις συζητάει, κι όποιος τολμά να προσπαθήσει έχει την τύχη του Τρικούπη, γιατί τέτοιοι στόχοι δεν επιτυγχάνονται για λογαριασμό ενός λαού που έχει συνηθίσει, αιώνες τώρα, να πιστεύει και να επιβραβεύει μόνο τα εύκολα, τα συναισθηματικά και τα χαρούμενα, αναβάλλοντας τα δύσκολα μα απαραίτητα στο διπνεκές και, αναπόφευκτα, να χρεοκοπεί αλλεπάλληλα, ξανά και ξανά, πάντα αθώος, πάντα ενάρετος και αγανακτισμένος, πάντα κατά φαντασίαν προδομένος από εχθρούς ξένους, μα και πάντα προδομένος από την πραγματική, διαχρονική και ολέθρια ευγενή του τύφλωση.